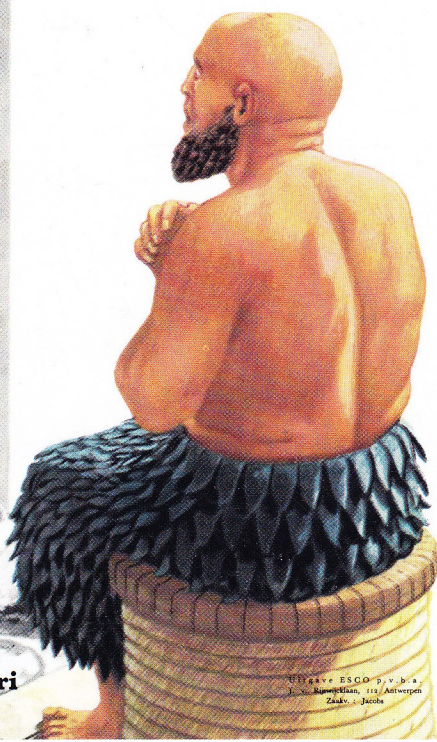

De “eerste” wetgever

de godin Ishtar van Mari

Toen de Sumerische stadstaten omstreeks 2000 v.C. in verval geraakten, ontstonden in het noorden van Mesopotamië nieuwe Semitische rijkjes. Eén van deze staatjes bleek weldra de andere in macht te overtreffen. Dit rijk heette Babylon, waar van 1728 tot 1686 v.C. één van de grootste figuren uit de geschiedenis van de oudheid regeerde. Deze vorst was Hammurabi. Na een reeks glorie-rijke overwinningen slaagde hij erin gans Mesopotamië, met uitzondering van het uiterst noordelijk gelegen deel, aan zijn gezag te onderwerpen. Het gelukte hem zelfs een sterk gecentraliseerde eenheidsstaat uit te bouwen, die bovendien een belangrijke culturele rol ging vervullen. Hammurabi mag dus wel degelijk als de voornaamste grondlegger van het eerste Babylonisch rijk worden beschouwd. Men noemt deze vorst wel eens “de eerste wetgever” alhoewel het beter zou zijn van de “eerste belangrijke wetgever” te gewagen. Hammurabi zette inderdaad slechts een traditie voort, die door de Sumeriërs was gevestigd. Zijn wetten zijn dank zij een “stele” bewaard gebleven.

“Steles” zijn vierhoekige stenen zuilen, die naar boven toe smaller worden en door de volkeren van Mesopotamië als graftekens en monumenten werden gebruikt. Op deze stenen werden vaak belangrijke gebeurtenissen vereeuwigd. De stele van Hammurabi is uit dioriet vervaardigd. Hij werd in 1901 te Susa ontdekt en is meer dan 2m hoog. Bovenaan is de koning afgebeeld in aanbidding voor Sjasasj, de god der goden, die hem een wettekst overhandigt. Deze tekst vindt men onderaan op de zuil; hij omvat 300 artikelen. De inscripties houden verband met de regeling van het dagelijkse leven: landbouw, handwerk, ambtenarenstaat, strafrecht, familerecht, handel, onderwijs enz. Dit document is bijgevolg het eerste echte wetboek, dat natuurlijk in velerlei opzichten van onze moderne opvattingen afwijkt. Zo was in het rijk van Hammurabi niet iedereen gelijk voor de wet: er werd een opvallend onderscheid tussen de vooraanstaanden en de slaven gemaakt. In verband met het strafrecht gold vaak het “oog om oog, tand om tand”. Bouwde een architect een huis, dat naderhand instortte en de eigenaar doodde, dan werd de bouwmeester eveneens met de dood gestraft. Kwam de zoon van de eigenaar om, dan moest de zoon van de architect de fout van zijn vader met de dood bekopen! Hammurabi voorzag trouwens in dertig gevallen de doodstraf. Zo werd een herbergierster, die haar dranken tegen te hoge prijs verkocht, met de verdrinkingsdood gestraft! Een priesteres die haar plichten verwaarloosde en bijvoorbeeld een herberg betrad, werd levend verbrand... Aan de andere kant nam de staat grote verantwoordelijkheden op zich. Iemand die langs de openbare weg werd aangerand, kon zijn rechten doen gelden tegenover de gemeente, indien deze de aanrander niet kon aanhouden. Ook op het gebied van de land-

Hammurabi

bouw werden beschermende maatregelen getroffen. Wie bijvoorbeeld voor de bevoeding van zijn akkers een sluis had geopend, maar verwaarloosde deze te sluiten, zodat de akkers van zijn buurman onder water liepen, moest zoveel graan afstaan als het overstroomde land normaal zou hebben opgebracht. Het familierecht was in 68 artikelen vastgelegd. Echtscheiding werd in bepaalde omstandigheden toegestaan en ontroof van de vrouw werd met verdrinking bestraft! De koninklijke wet eindigde op dichterlijke wijze: "Hammurabi is een Heer die als een vader de mensen ter zijde staat".

Van alle maatregelen die Hammurabi gedurende zijn lange regering trof, was deze wet ongetwijfeld de voornaamste verwezenlijking. Zij was inderdaad van blijvende betekenis voor de geschiedenis van het oude Oosten en voor de geschiedenis van de mensheid in het algemeen. Toch schijnt deze bewonderenswaardige vorst ook daden gesteld te hebben, die door een ontembare heerszucht waren ingegeven. Hierbij denken wij voornamelijk aan de verovering van Mari, een bloeiende handelsstad, gelegen aan de middenloop van de Eufraat, enkele honderden kilometers stroomopwaarts van Babylon. Halfweg tussen de havens van Fenicië en de oude steden van

Sumer gesticht, was ze één van de belangrijkste pleisterplaatsen voor de karavanen. Men verhandelde er goud en ivoor uit Nubië, Egyptische modeartikelen, olie uit Babylon, purperen stoffen uit Fenicië, vazen en weefsels uit Kreta enz. Het koninklijk paleis in deze stad moet een wonder van architectuur geweest zijn. Het bestond uit ongeveer 300 zalen, kamers en binnenhoven. De badkamer van de koning was van twee grote badkuipen voorzien en na het baden kon hij zich in een verwarmde zetel laten opdrogen!... Aan het paleis was tevens een school verbonden, waar de schrijvers voor de administratie werden opgeleid. Het rijke Mari oefende een grote aantrekkingskracht uit op de talrijke nomadenstammen. Ook koning Hammurabi werd erdoor bekoord. Koning Zimrilim van Mari betekende voor hem een bron van ergenis, te meer daar Mari, in Mesopotamië gelegen, aan zijn gezag ontsnapte. Mari strekte zich over een afstand van 500 km van de grenzen van Babylon tot in Syrië uit. Het bestuur was er voortreffelijk georganiseerd. Men had er een systeem van vuursignalen

stele van Hammurabi

Omstreeks 1700 v.C. slaagde een Semitisch vorst erin een nieuw rijk op te richten, dat in de wereldgeschiedenis een belangrijke rol speelde. Koning Hammurabi was inderdaad de eerste grote Babylonische heerser en tevens de eerste belangrijke wetgever. Zijn verordeningen werden in een stenen zuil gegrift, die in onze eeuw werd weergevonden. Met deze "stele" bleef een van de oudste cultuurdocumenten bewaard.

uitgevonden, waardoor het mogelijk was berichten op zeer korte tijd van de ene grens van het land naar de andere over te seinen. Dit alles belette echter niet, dat Mari in 1697 v.C. door de Babylonische troepen werd aangevallen en volledig overwonnen. Of de stad toen reeds werd verwoest, of pas 150 jaar later door de Hittieten, is nog niet met zekerheid uitgemaakt. De ruïnes van het paleis werden van 1936 af uitgegraven. Reeds bij de aanvang van het werk ontdekte men de archieven van Zimrilim die uit meer dan 20 000 kleitabletten bestonden! De gegevens hierop vermeld, bleken van grote historische waarde te zijn. Tevens bracht men verscheidene beelden aan de oppervlakte, zoals het beeld van de godin Ishtar van Mari; haar lange haar hangt weelderig tot op de schouders; ze is getooid met een prachtig halssieraad, terwijl ze een vaas met stromend water in de hand houdt.

Na de dood van Hammurabi braken spoedig opstanden in Babylonie uit. In 1531 v.C. veroverden de Hittieten Mesopotamië en Babylon. Samsu-Ditana, de laatste afstammeling van de dynastie van Hammurabi, kwam hierbij om het leven. De Hittieten verlieten het land met rijke buit, maar de Kassieten, een ander krijgslustig volk, maakte zich van Babylon meester en de stad werd het centrum van hun nieuwe rijk.